

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟ- ΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Σκοπός του άρθρου αυτού είναι η αναλυτική παρουσίαση του ρόλου που αναθέτει τό νέο πενταετές πρόγραμμα στό κράτος ως φορέα τής οικονομικής αναπτύξεως. Μία τέτοια παρουσίαση ἐλπίζεται ότι θά διευκολύνει τήν κατανόηση τών οργανωτικῶν πλαισίων πού τό νέο πρόγραμμα θεωρεῖ ἀναγκαῖα γιά τήν ἐλληνική οἰκονομία πρὸς πραγματοποίηση τών στόχων του. Ἐλπίζεται ἐπίσης ὅτι ἡ παρουσίαση αὐτή θά καταστήσει εὐχερέστερη τή διεξαγωγή κριτικῆς ἀναλύσεως πάνω στό θέμα αὐτό.

ΤΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἀναφορικά μέ τό ρόλο τοῦ κράτους, τό νέο πρόγραμμα διαχωρίζει μεταξύ κοινωνικῶν καί οἰκονομικῶν στόχων ἀναπτύξεως. Τήν πραγματοποίηση τών κοινωνικῶν στόχων τό πρόγραμμα βασίζει ἀποκλειστικά σχεδόν στή δραστηριότητα τοῦ δημοσίου. Κι ἐπειδή ἡ ἔμφαση στούς κοινωνικούς στόχους εἶναι ἐμφανής στό πρόγραμμα, τοῦτο προτείνει σοβαρές θεσμικές ἀλλαγές στόν τομέα τής ἐκπαιδεύσεως, τής υγείας, τής λαϊκῆς κατοικίας καί στούς ἄλλους κοινωνικούς τομεῖς καί προβλέπει αὐξημένες δαπάνες γιά ἐπέκταση καί βελτίωση τών κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν. Τήν πραγματοποίηση ὅμως τών οἰκονομικῶν στόχων ἀναπτύξεως τό πρόγραμμα βασίζει «κατ' ἀρχήν» στίς ἀποφάσεις τών ἰδιωτῶν, πού λαμβάνονται μέ βάση τίς πληροφο-

ρίες πού παρέχει ο μηχανισμός τών τιμών. Η Ελλάδα είναι χώρα μέ οργανωτικό πλαίσιο τήν ἐλεύθερη συναλλακτική οἰκονομία. Δεδομένου τοῦ πλαισίου αὐτοῦ, τό πρόγραμμα δέχεται «κατ' ἀρχήν» ὅτι ἡ λήψη καί ἐκτέλεση ἀποφάσεων γιά τήν κατανομή τών παραγωγικῶν μέσων ἀνήκει βασικά στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία καί διενεργεῖται μέ τό μηχανισμό τών τιμών. Ἀπό τήν ἐμπειρική ὅμως παρατήρηση προκύπτει ὅτι ὁ μηχανισμός τῆς ἀγορᾶς στήν Ελλάδα δέν εἶναι σέ θέση νά ἐξασφαλίσει κατανομή τών παραγωγικῶν μέσων πού θά ὀδηγοῦσε στήν πραγματοποίηση τών στόχων πού θέτει τό πρόγραμμα. Στό παρελθόν, παρ' ὅλους τούς σχετικά ὑψηλούς ρυθμούς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος, ὁ μηχανισμός τῆς ἀγορᾶς δέν κατόρθωσε νά ἐπιφέρει διαρθρωτικές μεταβολές σέ ἔκταση πού θά ἐπέτρεπαν τήν εἴσοδο τῆς χώρας στό στάδιο τῆς αὐτοδύναμης ἀναπτύξεως. Πρῶτον, γιατί ὁ μηχανισμός τῆς ἀγορᾶς στήν Ελλάδα δέ λειτουργεῖ ἀνεμπόδιστα. Καί δεύτερον, γιατί καί ἂν ἀκόμη λειτουργοῦσε χωρίς ἐμπόδια, εἶναι σχεδόν βέβαιο ὅτι δέ θά μπορούσε ὁ μόνος του νά πραγματοποιήσει ἀνακατανομή στούς πόρους καί ἰδιαίτερα στίς ἐπενδύσεις ὑπέρ τῆς ὑψηλῆς παραγωγικότητας τομέων τῆς οἰκονομίας στήν ἔκταση πού προβλέπει τό πρόγραμμα. Γιατί εἶναι γεγονός ὅτι οἱ στόχοι πού θέτει τό πρόγραμμα στά κρίσιμα μεγέθη τῆς οἰκονομίας εἶναι διαφορετικοί ἀπό τίς ἀπλές προβολές τους πού θά ἦταν τό ἀποτέλεσμα τών δυνάμεων τῆς ἀγορᾶς. Τό ἐρώτημα ἐπομένως εἶναι: πῶς ἀντιμετωπίζει τό νέο πρόγραμμα τίς δύο αὐτές βασικές ἀδυναμίες τοῦ οργανωτικοῦ πλαισίου τῆς οἰκονομίας, ἡ παρουσία τών ὁποίων θά μπορούσε τελικά νά καταστήσει ἀνέφικτη τήν πραγματοποίηση τών οἰκονομικῶν στόχων ἀναπτύξεως;

ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπό τήν πρώτη ἀδυναμία. Ἀπό τήν ἐμπειρική παρατήρηση προκύπτει εὐκόλα ὅτι τά κύρια ἐμπόδια στή λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς ἀγορᾶς ὑπό ἀνταγωνιστικές συνθήκες εἶναι τά ἑξῆς:

α) Τά θεσμολογικά ἐμπόδια

Στήν Ελλάδα ἔχουν διαμορφωθεῖ ἀπό μακροῦ χρόνου θεσμοί καί ἔχει συσσωρευθεῖ κατά τρόπο ἀσυντόνιστο καί ἀσύνδετο ἓνα σύνολο ποικιλόμορφων μέτρων καί νομοθετικῶν διατάξεων, πού περιορίζουν ἢ παρεμποδίζουν

καί, πολλές φορές, αναστέλλουν τήν ανάπτυξη παραγωγικῶν πρωτοβουλιῶν ἀπό τούς ἰδιῶτες-φορεῖς. Κλασικό παράδειγμα εἶναι ὁ θεσμός τῶν κλειστῶν ἐπαγγελμάτων πού ἔχει εὐρύτατα ἐπεκταθεῖ. Ἀπό μία πρόχειρη ἔρευνα πού ἔκανε ἡ *Νέα Οἰκονομία*¹ προκύπτει ὅτι περισσότερες ἀπό 25 οἰκονομικές δραστηριότητες, ὅπως εἶναι οἱ μεταφορές μέ αὐτοκίνητα, τά ἀρτοποιεῖα, τά συμβολαιογραφεῖα, τά φαρμακεῖα κλπ., εἶναι κατοχυρωμένες νομοθετικά σάν κλειστά ἐπαγγέλματα. Θά μπορούσε ν' ἀναφερθεῖ ἐπίσης ὁ θεσμός τῶν ἀδειῶν σκοπιμότητας γιά τίς βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις, οἱ ρυθμίσεις ὅσον ἀφορᾷ τό εἶδος καί τόν τύπο τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, τίς μεθόδους παραγωγῆς κλπ., τό ἐφαρμοζόμενο σύστημα ἐλέγχου τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων πού ἐξασφαλίζει ὑπερκανονικά κέρδη στίς ἀποδοτικές μονάδες καί διατηρεῖ στή ζωή τίς μή ἀποδοτικές, κλπ. Ἐξάλλου, ἡ νομοθεσία ἐπιβάλλει πλῆθος ἄχρηστες διατυπώσεις καί διαδικασίες κατά τή διεξαγωγή τῶν συναλλαγῶν καί στίς σχέσεις τῆς διοικήσεως μέ τούς πολίτες, πού δυσκολεύουν καί καθιστοῦν δαπανηρή τή λήψη καί ἐκτέλεση τῶν οἰκονομικῶν ἀποφάσεων. Τέλος, ὑπάρχουν νομοθετικοί θεσμοί πού ἀντιστρατεύονται τήν ανάπτυξη διαδικασιῶν πού θά συντελοῦσαν στήν αὐξηση τῆς παραγωγικότητας τῆς οἰκονομίας. Πρόχειρο παράδειγμα εἶναι ἡ νομοθεσία περί κληρονομιῶν καί προικός, πού διευκολύνει τόν κατακερματισμό τῆς γῆς καί τή διαμόρφωση μικρῶν κλήρων σέ τρόπο ὥστε νά ἐμποδίζεται ἡ ανάπτυξη σύγχρονων γεωργικῶν μονάδων πού νά μπορούν νά ἐκμεταλλευθοῦν τά πλεονεκτήματα τῆς παραγωγῆς σέ μεγάλη κλίμακα. Ἄλλα παραδείγματα εἶναι ἡ ἀπαρχαιωμένη νομοθεσία περί συνεταιρισμῶν, ἡ πολύπλοκη διαδικασία τῆς πτωχευτικῆς νομοθεσίας κλπ.

β) Τά οἰκονομικά μονοπώλια

Στήν Ἑλλάδα ἔχουν ἀναπτυχθεῖ σέ μεγάλο βαθμό τά μονοπώλια καί ὀλιγοπώλια (πού στήν οὐσία εἶναι σιωπηρά μονοπώλια) στήν παραγωγή καί διανομή τῶν ἀγαθῶν, πού ἀλλοιώνουν οὐσιωδῶς τόν ἀνταγωνιστικό χαρακτήρα τῆς οἰκονομίας. Τό μικρό μέγεθος τῆς ἀγορᾶς, ἡ δασμολογική προστασία καί ἡ ἔντονη ἀνισότητα στή διανομή τοῦ πλούτου θά μπορούσαν ν' ἀναφερθοῦν σάν οἱ κύριοι παράγοντες πού εὐνοοῦν τήν ἀνάπτυξη μονοπω-

1. «Τά κλειστά ἐπαγγέλματα στήν Ἑλλάδα», τεύχος Ἰανουαρίου 1966.

λιακῶν καταστάσεων στή χώρα. Ἀπό τήν ἴδια ἔρευνα τῆς *Νέας Οἰκονομίας* προκύπτει ὅτι ἔντεκα σοβαροί βιομηχανικοί κλάδοι, ὅπως εἶναι οἱ βιομηχανίες ἐλαστικοῦ, ἀλουμινίου, σιδήρου καί χάλυβα, χάρτου κλπ., ἀποτελοῦνται ἀπό 1-4 μόνο μεγάλες μονάδες ὁ καθένας. Ἀλλά καί στό χρηματοδοτικό τομέα, ὅπως παραδέχεται ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, ἐπικρατοῦν μονοπωλιακές συνθήκες². Τά μονοπώλια εἶναι σέ θέση νά ἀντιδροῦν στήν ἀνάπτυξη νέων παραγωγικῶν δραστηριοτήτων ἀπό μέρος τῶν ἰδιωτῶν, καί μεταξύ ἄλλων μέσων πού χρησιμοποιοῦν γι' αὐτό τό σκοπό εἶναι ὁ πόλεμος τιμῶν γιά ἓνα μεταβατικό στάδιο καί ἡ προσπάθεια νομοθετικῆς κατοχυρώσεως τοῦ μονοπωλιακοῦ προνομίου (ξένες μονάδες).

γ) Ἡ ἀνεπαρκής ἢ ἐσφαλμένη πληροφόρηση τῶν κέντρων λήψης ἀποφάσεων

Ἡ χαμηλή μορφωτική στάθμη τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἔλλειψη τεχνικῆς παραδόσεως καί πείρας καί ἡ ἀνεπάρκεια τῶν τεχνικῶν γνώσεων ἀποτελοῦν σοβαρότατα ἐμπόδια γιά τήν ἀπόκτηση καί ἀξιοποίηση πληροφοριῶν πού δίνει ἡ ἀγορά ἀναφορικά μέ τίς συνθήκες προσφορᾶς καί ζητήσεως καί τίς διαζευκτικές τεχνικές μεθόδους παραγωγῆς. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι οἱ ἐσφαλμένες ἐπιλογές τῶν κέντρων λήψεως ἀποφάσεων ἀναφορικά μέ τό τί καί πόσο θά παραχθεῖ καί ποιές τεχνικές μέθοδοι θά χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν παραγωγή. Τό φαινόμενο τοῦτο εἶναι γενικό, παρατηρεῖται ὅμως περισσότερο ἔντονο στόν τομέα τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Οἱ ἀγρότες στεροῦνται τῶν στοιχειωδῶν τεχνικῶν καί οἰκονομικῶν γνώσεων πού θά τοὺς ἐπέτρεπαν τήν χρησιμοποίηση καί ἐφαρμογή σύγχρονων τεχνικῶν μέσων καί μεθόδων γιά τήν καλύτερη ἀξιοποίηση τῆς γῆς καί δέν εἶναι σέ θέση νά προσαρμόζουν τίς καλλιέργειές τους στίς μεταβαλλόμενες συνθήκες τῆς ἀγορᾶς. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπό αὐτό, ὁ μηχανισμός τῶν τιμῶν ἔχει ἀλλοιωθεῖ σέ τέτοιο βαθμό ἀπό ὀρισμένες παρεμβάσεις καί δυνάμεις ὥστε παρέχει σέ πολλές περιπτώσεις ἐσφαλμένες ἢ ἀνεπαρκεῖς πληροφορίες καί κίνητρα καί ὀδηγεῖ ἔτσι τοὺς ἰδιῶτες-φορεῖς σέ ἀποφάσεις πού ἀντιστρατεύονται τοὺς στόχους ἀναπτύξεως. Ὅρισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα: Ὅπου ὑπάρχουν μονοπώλια, οἱ τιμές δέν ἐκφράζουν ἀπόλυτα τίς

2. Ἡ ἑλληνική οἰκονομία κατά τό ἔτος 1957, ἔκδοση Διευθύνσεως Οἰκονομικῶν Μελετῶν Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, σ. 118.

προτιμήσεις τῶν καταναλωτῶν, ἀφοῦ καθορίζονται σέ μεγάλη ἔκταση ἀπό τή δύναμη τοῦ μονοπωλίου. Ἡ ἀνώτερη εἰσοδηματική τάξη στή χώρα διαθέτει ἰσχυρή ἀγοραστική δύναμη, ὥστε ἐπηρεάζει τήν κατεύθυνση τῶν παραγωγικῶν μέσων στήν παραγωγή ἢ εἰσαγωγή ἀγαθῶν πού ἀνταποκρίνονται στίς προτιμήσεις της καί γιά τά ὁποῖα μπορεῖ νά πληρώσει τίς ὁποιοσδήποτε ὑψηλές τιμές. Τό σύστημα τιμῶν ἀσφαλείας γιά τά γεωργικά προϊόντα εὐνοεῖ τή διατήρηση ἢ ἐπέκταση καλλιεργειῶν πού χαρακτηρίζονται ἀπό χαμηλή ἐλαστικότητα ζήτησεως, μέ συνέπεια τή συσσώρευση σοβαρῶν πλεονασμάτων.

Τό νέο πενταετές πρόγραμμα λαμβάνει σοβαρά ὑπόψη του τή διαπίστωση, ὅτι στήν Ἑλλάδα τά θεσμολογικῆς καί ὀργανωτικῆς φύσεως ἐμπόδια στήν ἀπρόσκοπτη λειτουργία τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀγορᾶς εἶναι μεγάλα. Καί δεδομένου ὅτι βασική ἀρχή τοῦ προγράμματος εἶναι ἡ ἐκμετάλλευση ὅλων τῶν δυνατοτήτων πού παρέχει ὁ μηχανισμός τῆς ἀγορᾶς γιά τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων ἀναπτύξεως, τό νέο πρόγραμμα ἐπισημαίνει ὅτι βασικός ρόλος τοῦ κράτους θά πρέπει νά εἶναι ἡ λήψη μέτρων γιά τήν ἄρση τῶν πάσης φύσεως ἐμποδίων στά ὁποῖα προσκόπτει ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Γιά τό σκοπό μάλιστα αὐτό προτείνει σέ ἄλλες μέν περιπτώσεις συγκεκριμένα μέτρα ἄρσεως τῶν ἐμποδίων καί σέ ἄλλες τή διερεύνηση τοῦ θέματος ἀπό τήν ὁποῖα θά προκύψουν τά ἀναγκαῖα μέτρα.

Στήν περίπτωση τῶν θεσμολογικῶν ἐμποδίων πού ἀναφέραμε πῶς πάνω, τό πρόγραμμα προτείνει, μεταξύ ἄλλων, ἐγκατάλειψη τῆς ἀρχῆς περί κορεσμοῦ, βάσει τῆς ὁποίας ἔχουν καθιερωθεῖ οἱ ἄδειες σκοπιμότητας, ἐξασφάλιση ἴσων ὄρων ἀνταγωνισμοῦ μεταξύ τῶν διαφόρων μορφῶν βιομηχανικῶν μονάδων, ἀναθεώρηση τοῦ ἐφαρμοζόμενου συστήματος ἐλέγχου τιμῶν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, κατάργηση τῶν κρατικῶν ρυθμίσεων ὅσον ἀφορᾷ τό εἶδος καί τόν τύπο τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ, τίς μεθόδους παραγωγῆς κλπ., ἀπλούστευση καί ἐπιτάχυνση τῆς πτωχευτικῆς διαδικασίας, ἐκσυγχρονισμό τῆς νομοθεσίας περί συνεταιρισμῶν, ἀναθεώρηση τῆς νομοθεσίας περί κληρονομιῶν καί προικῶν καί τή λήψη διοικητικῶν, πιστωτικῶν καί λοιπῶν μέτρων γιά τήν παρεμπόδιση τῆς κατατμήσεως τῆς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας καί τή συνένωση τῶν τεμαχίων, καί σειρά μέτρων γιά τήν ἀπλούστευση τῶν διαδικασιῶν κατά τίς συναλλαγές καί τίς σχέσεις τῶν πολιτῶν μέ τό δημόσιο. Ἀναφορικά μέ τό θέμα τῶν κλειστῶν ἐπαγγελματῶν τό πρόγραμμα παίρνει μέν θέση ὅτι ὁ θεσμός αὐτός περιορίζει τόν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό καί τήν παραγωγικότητα τῆς οἰκο-

νομίας και αύξάνει έτσι τό κόστος τών προϊόντων, δέν προτείνει όμως συγκεκριμένα μέτρα για τό πώς πρέπει νά αντιμετωπισθεῖ ἡ κάθε κατηγορία κλειστοῦ ἐπαγγέλματος. Τήν ἐπιλογή στό θέμα αὐτό ἀφήνει στους ἀρμόδιους για τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος φορεῖς.

Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τά μονοπώλια. Τό πρόγραμμα ἀναγνωρίζει ὅτι τά μονοπώλια ἀποτελοῦν σοβαρό ἐμπόδιο στήν ἀνάπτυξη τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καί τήν ἐξασφάλιση ἀποδοτικῆς κατανομῆς τών οικονομικῶν πόρων, ἀλλά δέν προτείνει ἄν ἡ ἐξάλειψη τών μονοπωλιακῶν καταστάσεων θά γίνει μέ τήν ἀνάληψη ἐλέγχου ἢ ἀπευθείας ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητας ἀπό τό κράτος. Καί στήν περίπτωση αὐτή ἡ ἐπιλογή ἀφήνεται στους ἀρμόδιους για τήν ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος φορεῖς. Διαπιστώνει ὅμως κανείς ὅτι ἡ σταδιακή κατάργηση τῆς δασμολογικῆς προστασίας καί ἡ ἐλευθερία εἰσόδου ξένων κεφαλαίων στόν τομέα τών τραπεζικῶν ἐργασιῶν θά συντελέσουν στή διαμόρφωση περισσότερο ἀνταγωνιστικῶν συνθηκῶν στόν παραγωγικό καί χρηματοδοτικό τομέα. Ἐξάλλου, τό πρόγραμμα προτείνει περιορισμό τών μονοπωλιακῶν προνομίων πού χορηγοῦνται σήμερα στό ξένο ἐπιχειρηματικό κεφάλαιο.

Ριζικά, τέλος, εἶναι τά μέτρα πού προτείνει τό πρόγραμμα για τή βελτίωση τοῦ μηχανισμοῦ πληροφοριοδοτήσεως τών κέντρων λήψεως ἀποφάσεων. Ἡ ἀναμόρφωση καί ἐπέκταση τών ὑπηρεσιῶν ἐκπαιδεύσεως, κυρίως στόν ἐπαγγελματικό καί τεχνικό τομέα, ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ἡ ὀργάνωση καί ἐπέκταση τών ὑπηρεσιῶν γεωργικῆς ἐφαρμογῆς καί ἐκπαιδεύσεως ἀποτελοῦν μερικά παραδείγματα μέτρων πού θά καταστήσουν τά κέντρα λήψεως ἀποφάσεων ἱκανά νά ἀποκτοῦν καί ἀξιοποιοῦν ταχέως τίς ἀναγκαῖες πληροφορίες για τή λήψη τών ὀρθῶν οικονομικῶν ἀποφάσεων. Τό ἴδιο τό πρόγραμμα μέ τήν ἐκλαΐκευσή του θά ἀποτελέσει ἕνα μέσο ὀρθῆς πληροφορήσεως τών κέντρων λήψεως ἀποφάσεων. Για τίς ἀλλοιώσεις πού ἐπιφέρει στό μηχανισμό τῆς ἀγορᾶς ἡ δύναμη τών μονοπωλίων, τό πρόγραμμα δέν προτείνει συγκεκριμένα μέτρα. Ἀντίθετα, για τίς ἀλλοιώσεις πού ἐπιφέρει στό μηχανισμό τῆς ἀγορᾶς τό σύστημα τών τιμῶν ἀσφαλείας τών ἀγροτικῶν προϊόντων, οἱ προτάσεις τοῦ προγράμματος εἶναι ριζοσπαστικές: Τό πρόγραμμα προτείνει ἐγκατάλειψη τῆς πολιτικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος μέσω τοῦ συστήματος τών τιμῶν ἀσφαλείας πού ἐμποδίζει τήν ἀποδοτική κατανομή τών πόρων στόν ἀγροτικό τομέα. Ὁ ρόλος τών τιμῶν ἀσφαλείας θά πρέπει νά περιορισθεῖ στήν ἐξάλειψη τών βραχυχρόνιων διακυμάνσεων τών τιμῶν τών ἀγροτικῶν προϊόντων. Για τό σκοπό αὐτό οἱ τιμές ἀσφαλείας θά πρέπει νά καθορί-

ζονται σέ επίπεδα πού νά ανταποκρίνονται στή μέση τιμή πού θά επικρατούσε σέ δεδομένη χρονική περίοδο στήν ἐλεύθερη ἀγορά (ἐσωτερική ἢ διεθνή προκειμένου γιά ἐξαγωγή) ἄν δέν ὑπῆρχαν ἐποχικές ἢ ἄλλης φύσεως βραχυχρόνιες αὐξομειώσεις στό ρυθμό τῆς παραγωγῆς καί τῆς ζήτησεως τοῦ προϊόντος.

Τό νέο πενταετές πρόγραμμα θέτει κατά τρόπο σαφή καί κατηγορηματικό τό θέμα, ὅτι χωρίς τήν πραγματοποίηση τῶν ἀναγκαίων θεσμολογικῶν ἀλλαγῶν πού θά βελτιώσουν τά ὀργανωτικά πλαίσια τῆς οἰκονομίας δέν εἶναι δυνατή ἡ πραγματοποίηση τῶν στόχων ἀναπτύξεως. Καί δεδομένου ὅτι ἡ διενέργεια τῶν θεσμολογικῶν αὐτῶν ἀλλαγῶν ἀνήκει στή δικαιοδοσία τῆς πολιτείας, ἡ εὐθύνη τῶν παραγόντων πού ἀσκοῦν τήν πολιτική ἐξουσία γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς χώρας εἶναι, στήν προκειμένη περίπτωση, μεγάλη.

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΣ

Εἶπαμε στήν ἀρχή αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ὅτι κι ἄν ἀκόμη, ὕστερα ἀπό τίς ἀναγκαῖες θεσμολογικές ἀλλαγές πού ἀναφέραμε, ἡ ἀγορά λειτουργοῦσε χωρίς ἐμπόδια, εἶναι σχεδόν βέβαιο ὅτι ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία δέ θά μποροῦσε μόνη της νά πραγματοποιήσῃ διαρθρωτικές μεταβολές τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν στήν ἔκταση πού προβλέπει τό πρόγραμμα. Γιατί, ὅπως ἀναφέραμε, οἱ μεταβολές πού προβλέπει τό πρόγραμμα σέ ὀρισμένα κρίσιμα μεγέθη διαφέρουν ἀπό τίς ἀπλές προβολές τους, πού θά ἦταν τό ἀποτέλεσμα τῶν δυνάμεων τῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἀδυναμία τῆς ἀγορᾶς εἶναι ιδιαίτερα αἰσθητή στίς ἐξῆς προγραμματιζόμενες μεταβολές: α) Στήν αὐξηση τῶν ἐπενδύσεων καί τήν ἀνακατανομή τους ὑπέρ τῶν ὑψηλῆς παραγωγικότητας τομέων, β) στήν ποιοτική βελτίωση τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καί στήν αὐξηση τῆς κινητικότητάς του καί γ) στήν ἀπάμβλυνση τῶν σοβαρῶν ἀνισοτήτων στή διανομή τοῦ εἰσοδήματος. Ὅτι χρειάζεται κρατική παρέμβαση γιά νά πραγματοποιηθοῦν οἱ διαρθρωτικές αὐτές ἀλλαγές δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, καί τοῦτο ἀναγνωρίζεται ἀπό τό πρόγραμμα. Τό πρόβλημα ἐδῶ εἶναι πρόβλημα ἐπιλογῆς μεταξύ δύο μορφῶν παρεμβάσεως: α) τῆς ἔμμεσης παρεμβάσεως τοῦ κράτους μέ ἓνα σύστημα κινήτρων καί ἀντικινήτρων πού θά ἐπηρεάζει τή ζήτηση, τό κόστος παραγωγῆς καί τίς τιμές, καί μέσω αὐτῶν τίς ἀποφάσεις τῶν ἰδιωτῶν-φορέων σύμφωνα μέ τίς ἐπιδικώμενες ἀπό τό πρόγραμμα μεταβολές, β) τῆς ἀμεσης παρεμβάσεως ἢ

αναλήψεως δραστηριότητας από τούς κρατικούς και ήμικρατικούς φορείς. Τό πρόγραμμα, χωρίς νά αποκλείει κατά δογματικό τρόπο τή μιά ή τήν ἄλλη λύση, ἀντιμετωπίζει μέ τόν ἐξῆς τρόπο τό θέμα τοῦτο: Δεδομένου τοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ πλαισίου τῆς χώρας, ἡ παρέμβαση τοῦ κράτους θά ἐκδηλωθεῖ «κατ' ἀρχήν» μέ τή λήψη μέτρων ἐπηρεασμοῦ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἰδιωτῶν-φορέων πρὸς τήν κατεύθυνση τῶν προγραμματιζομένων στόχων. Ἔτσι τό πρόγραμμα δίνει ιδιαίτερη ἔμφαση στή χρησιμοποίηση τῶν ὀρθόδοξων μέσων δημοσιονομικῆς, πιστωτικῆς καί ἐμπορικῆς πολιτικῆς πρὸς δημιουργία κινήτρων καί ἀντικινήτρων ἐπηρεασμοῦ τῆς οικονομικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἰδιωτῶν. Σέ ὅσες ὅμως περιπτώσεις, παρά τήν ἄρση τῶν θεσμολογικῶν ἐμποδίων πού ἀναφέραμε στήν ἀρχή καί τή θέσπιση κινήτρων καί ἀντικινήτρων μέσω τοῦ πιστωτικοῦ καί δημοσιονομικοῦ μηχανισμοῦ, οἱ ἰδιῶτες-φορεῖς ἀδυνατοῦν νά λάβουν ἀποφάσεις ἢ νά ἀναπτύξουν πρωτοβουλία γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἀναγκαίων διαρθρωτικῶν μεταβολῶν στήν οἰκονομία, τό πρόγραμμα δέν αποκλείει ἄλλες μορφές παρεμβάσεως ὅπως εἶναι ἡ σύσταση μικτῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ἡ ἀνάληψη ἀπευθείας ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητας ἀπό κρατικούς ἢ ήμικρατικούς φορείς ἢ ἡ χρησιμοποίηση συστήματος ἀμέσων ποσοτικῶν ἐλέγχων κλπ.

Θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἀπό τήν ἀνάγνωση τοῦ προγράμματος διαφαίνεται ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶ σέ μεγάλο βαθμό τή μορφή παρεμβάσεως τοῦ κράτους ἀπό τήν ἔκταση τῆς διαρθρωτικῆς μεταβολῆς καί τόν τομέα πού ἀναφέρεται αὐτή. Γι αὐτό θά ἦταν σκόπιμη ἐδῶ μία λεπτομερέστερη παρουσίαση.

Η ΑΥΞΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Εἶναι γεγονός ὅτι πρωταρχική σημασία ἀποδίδει τό πρόγραμμα στήν αὔξηση καί ἀναδιάρθρωση τῶν ἐπενδύσεων. Τό πρόγραμμα προβλέπει σημαντική αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς τῶν ἐπενδύσεων στή βιομηχανία, τόν τουρισμό καί τίς κοινωνικές ὑπηρεσίες, καί ἀντίθετα σοβαρή μείωση τοῦ ποσοστοῦ συμμετοχῆς τῶν ἐπενδύσεων σέ κατοικίες, ἰδίως ήμι-πολυτελοῦς καί πολυτελοῦς χαρακτήρα.

Τήν αὔξηση τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων τό πρόγραμμα βασίζει ἀποφασιστικά στή δραστηριοποίηση τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, τήν ὁποία τό κράτος θά ἐνισχύσει μέ τήν ἐνεργοποίηση ὅλων τῶν μέσων πολιτικῆς

πού διαθέτει. Σ' αυτό τόν τομέα ή πολιτική του προγράμματος δέ διαφέρει από τό σχήμα πού ακολουθήθηκε στό παρελθόν, μέ τή διαφορά ότι προτείνονται αναθεωρήσεις βασικών μέτρων πολιτικής πού θά καταστήσουν περισσότερο αποτελεσματική τή μορφή αυτή κρατικής παρεμβάσεως. Στό παρελθόν ή προώθηση τών ιδιωτικών βιομηχανικών επενδύσεων από τό κράτος στηρίχθηκε, πρώτον, στή δημιουργία έξωτερικών οικονομιών μέ τήν εκτέλεση έργων υποδομής καί, δεύτερον, στή θέσπιση σέ μεγάλη έκταση φορολογικών καί πιστωτικών κινήτρων. Καί όσον άφορά τήν οικονομική υποδομή, εκτός από τή σημαντική καθυστέρηση για τήν ολοκλήρωσή της, θά μπορούσε νά παρατηρηθεί ότι ή συμβολή τών έργων στή δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για τήν ανάπτυξη τής βιομηχανίας θά ήταν πολύ μεγαλύτερη άν σημαντικό μέρος τών δημοσίων επενδύσεων συγκεντρωνόταν σέ όρισμένες περιοχές πού έχουν τίς άπαραίτητες προϋποθέσεις για νά εξελιχθούν σέ βιομηχανικές ζώνες. Όσον άφορά τήν πολιτική κινήτρων, αναγνωρίζεται γενικά ότι ή αποτελεσματικότητά τους ήταν περιορισμένη καί δυσανάλογη μέ τό κόστος σέ απώλεια δημοσίων εσόδων καί τήν απόκλιση από τίς γενικώς παραδεδεγμένες άρχές περί φορολογικής ισότητας. Ό λόγος είναι ότι τά φορολογικά κίνητρα σχεδιάστηκαν μεμονωμένα κατά καιρούς καί όχι στά πλαίσια ενός συγκεκριμένου καί γενικού προγράμματος ανάπτυξεως. Έτσι, μέ τή συσσώρευση πλήθους φορολογικών διατάξεων, πολλές φορές αντικρουομένων, τό σύστημα κινήτρων έγινε πολύπλοκο. Ένας άλλος λόγος είναι ότι τά κίνητρα δέν συνδυάστηκαν μέ τήν ανάπτυξη βιομηχανικών ζωνών καί τή διενέργεια επενδύσεων σέ όρισμένους βιομηχανικούς κλάδους.

Τό πρόγραμμα, έχοντας υπόψη του τίς άδυναμίες αυτές τής πολιτικής του παρελθόντος, προτείνει τίς εξής βασικές αναθεωρήσεις: για τήν αύξηση τής αποτελεσματικότητας τών επενδύσεων υποδομής στή δημιουργία έξωτερικών οικονομικών για τή βιομηχανία, τό πρόγραμμα δίνει ιδιαίτερη έμφαση στήν κατά προτεραιότητα συγκέντρωση τής οικονομικής υποδομής στίς περιοχές πού προορίζονται για βιομηχανικές ζώνες. Στίς περιοχές αυτές τό δημόσιο θά συγκεντρώσει τήν επενδυτική του δραστηριότητα σέ βασικά έργα υποδομής, όπως είναι ολοκληρωμένο δίκτυο μεταφορών καί τηλεπικοινωνιών, εγκαταστάσεις ήλεκτρικής ενέργειας, ύδρευση καί αποχέτευση, τεχνικές σχολές μέ πλήρη εξοπλισμό καί διδακτικά μέσα, εργατικές κατοικίες, σταθμοί βιομηχανικής υγιεινής κλπ. Επίσης, στίς βιομηχανικές ζώνες θά πρέπει νά συσταθούν ίνστιτούτα τεχνικοοικονομικών μελετών καί εφαρμογών, χρηματοδοτικοί οργανισμοί καί

ἀποκεντρωμένες διοικητικές υπηρεσίες για τήν παροχή τῶν ἀναγκαίων διοικητικῶν διευκολύνσεων. Ἐξάλλου, τό πρόγραμμα προτείνει ἀναθεώρηση καί συστηματοποίηση τῶν φορολογικῶν κινήτρων, ὥστε νά αὐξηθεῖ ἡ ἀποτελεσματικότητά τους καί νά ἐλαχιστοποιηθεῖ ἡ ἀπώλεια ἐσόδων καί οἱ ἀποκλίσεις ἀπό τίς γενικῶς παραδεδεγμένες ἀρχές περί φορολογικῆς ἰσότητος. Για τό σκοπό αὐτό προτείνεται ἐνοποίηση καί κωδικοποίηση τῶν φορολογικῶν κινήτρων, ἀντικατάσταση τῆς ἀφορολόγητης ἐκπτώσεως τοῦ 50% τῶν κερδῶν μέ ἐπιχορήγηση ὀρισμένου ποσοστοῦ τῆς δαπάνης ἐπενδύσεως, εἰσαγωγή πλήρους δασμολογικῆς ἀπαλλαγῆς τῶν εἰσαγομένων μηχανημάτων, ἐξαρτημάτων, ἀνταλλακτικῶν κλπ. για τίς ἀνάγκες τῆς βιομηχανίας, διαφοροποίηση τῶν κινήτρων ὑπέρ τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας, ὥστε νά εὐνοεῖται ἡ ἐγκατάσταση στίς βιομηχανικές ζῶνες κλπ.

Ἐπάρχει βέβαια τό ἐνδεχόμενο, καί τοῦτο προκύπτει ἀπό τήν ἐμπειρία τοῦ παρελθόντος, εἴτε τά κίνητρα ν' ἀποδειχθοῦν περιορισμένης ἀποτελεσματικότητος ἢ ἡ ἰδιωτική πρωτοβουλία, παρά τήν ἐνίσχυσή της μέ κίνητρα καί ἐξωτερικές οἰκονομίες, νά ἐξακολουθήσει νά εἶναι διστακτική ἢ ἀπρόθυμη για τήν ἀνάληψη ἐπενδυτικῆς δραστηριότητος σέ τομεῖς βασικῆς σημασίας για τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Στίς περιπτώσεις αὐτές τό πρόγραμμα θεωρεῖ ὅτι θά πρέπει νά κινητοποιεῖται ἡ ΕΤΒΑ για τή συμπλήρωση τῶν κενῶν πού ἀφήνουν οἱ ἰδιῶτες-φορεῖς.

Ἐνῶ στήν περίπτωση τῶν βιομηχανικῶν ἐπενδύσεων τό πρόγραμμα ἀναγνωρίζει ἀποφασιστικό ρόλο στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία, προκειμένου για τίς ἐπενδύσεις στή γεωργία ὁ ρόλος τοῦ δημοσίου εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας. Για τήν αὐξηση τῆς συμβολῆς τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων στή γεωργική ἀνάπτυξη τῆς χώρας, τό πρόγραμμα προτείνει τή συγκέντρωση τῆς προσπάθειας καί τῶν διαθέσιμων πόρων στή σύντομη ἀποπεράτωση τῶν ἔργων πού ἔχουν ἀρχίσει καί τή διενέργεια συμπληρωματικῶν ἐπενδύσεων για τήν ἀξιοποίηση τῶν ἔργων πού ἔχει τελειώσει ἡ ἐκτέλεσή τους. Δεδομένου ὅτι οἱ διαθέσιμοι πόροι τοῦ δημοσίου εἶναι περιορισμένοι, ἡ ἔναρξη ἢ ἡ ἐγγραφή μεγάλου ἀριθμοῦ νέων ἔργων στό πρόγραμμα δημοσίων ἐπενδύσεων αὐξάνει τό χρόνο ἀποπερατώσεως καί περιορίζει τίς εὐνοϊκές ἐπιδράσεις τῶν ἐπενδύσεων στό σύνολό τους. Πέρα ἀπό τήν ἀμεση ἐπενδυτική δραστηριότητα τοῦ δημοσίου στόν ἀγροτικό τομέα, τό πρόγραμμα προτείνει ἰσχυρή ἐνίσχυση τῶν ἐπιδοτήσεων τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ καί τῶν ἀρχικῶν δαπανῶν ἐγκαταστάσεως ἐπιθυμητῶν καλλιεργειῶν.

Η ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ἡ δημιουργία ἐπικερδῶν εὐκαιριῶν ἐπενδύσεων γιά τούς ἰδιώτες-φορεῖς μέσω τῶν κινήτρων τῶν ἐξωτερικῶν οἰκονομιῶν καί τῆς ἄρσης τῶν θεσμολογικῶν ἐμποδίων, καί ἡ ἀπόφαση ἀναλήψεως ἀπό τό κράτος ἢ τούς ἐλεγχόμενους ἀπό αὐτό ὀργανισμούς ἄμεσης ἐπενδυτικῆς δραστηριότητος σέ ὀρισμένους τομεῖς (γεωργία-κοινωνικές ὑπηρεσίες) ἀποτελοῦν τό ἕνα σκέλος τοῦ προβλήματος τῆς ἀναδιαρθρώσεως τῶν ἐπενδύσεων. Τό ἄλλο σκέλος εἶναι ἡ κινητοποίηση τῶν ἐγχωρίων κυρίως πόρων γιά τή χρηματοδότηση τῶν ἐπενδύσεων αὐτῶν.

Κάτω ἀπό τό καθεστῶς μέτρων πολιτικῆς πού ἰσχύει σήμερα, ἡ ροπή γιά ἀποταμίευση πού ἀναμένεται νά διαμορφωθεῖ καί ἡ εἰσροή ξένων κεφαλαίων πού προβλέπεται νά πραγματοποιηθεῖ, ὑπολογίζεται ὅτι θά ἐξασφαλίσουν ἀνετα τούς ἀναγκαίους ἀποταμιευτικούς πόρους γιά τή χρηματοδότηση τοῦ συνολικοῦ ὄγκου ἐπενδύσεων πού προβλέπει τό πρόγραμμα. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά ληφθοῦν πρόσθετα μέτρα (θετικά ἢ ἀρνητικά κίνητρα) γιά τήν αὔξηση τῶν ἀποταμιευτικῶν πόρων τῆς χώρας. Δεδομένου τοῦ ὄγκου καί τῆς συνθέσεως τῶν ἐπενδύσεων πού ἔχουν προγραμματιστεῖ, τό πρόβλημα μέ τούς ἀποταμιευτικούς πόρους στήν Ἑλλάδα δέν εἶναι τόσο ἡ λήψη μέτρων γιά τήν αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ ἀποταμιεύσεως, ὅσο ἡ ἐφαρμογή μεθόδων καί πολιτικῆς γιά τή διοχέτευση τῶν ἀποταμιεύσεων σέ τομεῖς ὑψηλῆς κοινωνικῆς παραγωγικότητος. Μέ ἀμετάβλητο τό καθεστῶς τῶν μέτρων πολιτικῆς, προβλέπεται σοβαρό ἔλλειμμα ἀποταμιευτικῶν πόρων γιά τή χρηματοδότηση τῶν προγραμματιζόμενων ἐπενδύσεων τοῦ δημοσίου, τῆς βιομηχανίας καί τοῦ τουρισμοῦ, ἐνῶ προβλέπονται πλεονάσματα ἀποταμιευτικῶν πόρων στά νοικοκυριά, πού σέ μεγάλη ἔκταση διοχετεύονται, σύμφωνα μέ τίς ἐνδείξεις καί τήν ἐμπειρία τοῦ παρελθόντος, στήν κατασκευή πολυτελῶν καί ἡμιπολυτελῶν οἰκοδομῶν καί γιά χρηματοδότηση πωλήσεων μέ δόσεις εἰδῶν πολυτελοῦς διαβιώσεως μέσω τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Μέ ἄλλα λόγια, ἐνῶ στό σύνολό τους οἱ ἀποταμιευτικοί πόροι εἶναι ἐπαρκεῖς, στούς βασικῆς σημασίας γιά τήν ἀνάπτυξη τομεῖς παραγωγῆς παρατηρεῖται σοβαρή ποσοτική ἀνεπάρκεια.

Ἵστερα ἀπό τή διαπίστωση αὐτή, τό πρόγραμμα ἐπισημαίνει ὅτι ὁ ρόλος τοῦ κράτους εἶναι πρωταρχικός στήν ἐφαρμογή μέτρων καί μεθόδων ἐλέγχου καί κατευθύνσεως τῆς κοινωνικῆς ἀποταμιεύσεως στή χρηματοδότηση ἐπενδύσεων πού συμβάλλουν στήν οἰκονομική καί κοινωνική ἀνά-

πτυξη τῆς χώρας. Γιά τήν ἀνακατανομή τῶν ἀποταμιευτικῶν πόρων τό πρόγραμμα προτείνει αὐστηρά φορολογικά καί πιστωτικά μέτρα, καί ἀλλαγὴ τῆς δανειακῆς πολιτικῆς τοῦ δημοσίου.

Στή σφαίρα τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς προτείνεται ριζική ἀναμόρφωση τοῦ φορολογικοῦ συστήματος πού ἀποβλέπει μεταξύ ἄλλων στούς ἐξῆς δύο σκοπούς: α) Τήν αὔξηση τῆς προοδευτικότητας τοῦ συστήματος καί ἐπομένως τοῦ συντελεστοῦ ἐλαστικότητας τῶν φορολογικῶν ἐσόδων σχετικά μέ τή φορολογική βάση πρὸς ἐξασφάλιση αὐτόματης αὔξησης τῶν ἐσόδων, σέ βαθμό πού θά καλύπτει τίς αὔξανόμενες τρέχουσες δαπάνες καί θά ἀφήνει ἐπαρκή δημόσια ἀποταμίευση γιά τή χρηματοδότηση τῶν ἔργων ὑποδομῆς. β) Τήν ἔντονη διαφορική φορολογική μεταχείριση τῶν διαφόρων μορφῶν διαθέσεως τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κοινού πρὸς ἐπηρεασμό τῆς κατανομῆς τῶν διαθέσιμων πόρων στόν ἰδιωτικό τομέα. Γιά τοὺς σκοπούς αὐτούς τό πρόγραμμα προτείνει δύο ριζικές φορολογικές μεταρρυθμίσεις: α) τήν εἰσαγωγή ἑνός ἐτήσιου προοδευτικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας (περιλαμβανομένων τῶν αὐτοκινήτων ἰδιωτικῆς χρήσεως καί τῶν θαλαμηγῶν), πλὴν τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καί κτιρίων, καί μέ ἐξαίρεση τῶν μικρῆς ἀξίας περιουσιῶν, καί β) γενίκευση καί πρόσδοση προοδευτικοῦ χαρακτήρα στό φόρο κύκλου ἐργασιῶν καί στοὺς φόρους καταναλώσεως.

Στή σφαίρα τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς τό πρόγραμμα προτείνει τή λήψη σειρᾶς μέτρων γιά τήν ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων πού παρέχει τό τραπεζικό σύστημα γιά τόν ἔλεγχο καί τή διοχέτευση τῶν ἀποταμιεύσεων τοῦ κοινού στίς ἐπιθυμητές κατευθύνσεις. Τό πρόγραμμα θεωρεῖ σκόπιμη τή διατήρηση τῶν κινήτρων πού ἰσχύουν σήμερα γιά τήν προσέλκυση τῶν ἀποταμιεύσεων στίς ἐμπορικές τράπεζες. Γιά τή βελτίωση τῆς συνθέσεως τῶν καταθέσεων στίς τράπεζες, τό πρόγραμμα προτείνει διαφορισμό τῶν ἐπιτοκίων ὑπὲρ τῶν καταθέσεων προθεσμίας καί καθιέρωση δυνατότητας προεξοφλήσεως ἢ ἀναλήψεως (ἐντός ὁρίων) τῶν καταθέσεων τῆς κατηγορίας αὐτῆς. Ἐπίσης προτείνεται ἡ ἀναθεώρηση τῶν ποσοτικῶν καί ποιοτικῶν πιστωτικῶν ἐλέγχων, μέ κριτήριο τή διοχέτευση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν ἀποταμιεύσεων πού εἰσρέουν στίς τράπεζες σέ μακροπρόθεσμα δάνεια καί σέ χρηματιστηριακούς τίτλους.

Εἶναι ὅμως ἐνδεχόμενο, παρ' ὅλα τά μέτρα πρὸς στροφή τῶν διαθέσιμων τῶν τραπεζῶν σέ μακροχρόνιες χορηγήσεις σέ τομεῖς στοὺς ὁποίους τό πρόγραμμα δίνει προτεραιότητα, νά μην ἐκδηλωθεῖ ἐνδιαφέρον ἀπὸ μέρους τῶν ἰδιωτῶν-φορέων γιά ζήτηση τῶν κεφαλαίων αὐτῶν. Στήν

περίπτωση αυτή τό πρόγραμμα δέν προτείνει συγκεκριμένα μέτρα γιά τόν τρόπο αξιοποιήσεως τῶν ἐνδεχομένων ἀδιαθέτων διαθέσιμων τῶν ἐμπορικῶν τραπεζῶν. Εἶναι ὅμως αὐτονόητο ὅτι στήν προκειμένη περίπτωση θά τίθεται σέ κίνηση ὁ δανειακός μηχανισμός τοῦ δημοσίου, ὁ ὁποῖος θά ἀπορροφᾷ μέ ἔντοκα γραμμάτια τούς ἀποταμιευτικούς πόρους καί κατά προτίμηση θά τούς ἐπαναδανείζει στούς ἐλεγχόμενους χρηματοδοτικούς ἀπό τό κράτος ὀργανισμούς, καί συγκεκριμένα στήν ΕΤΒΑ καί στήν ΑΤΕ, ὥστε νά διοχετεύονται μέσω αὐτῶν, ὑπό μορφή συμμετοχῶν ἢ δανείων στόν βιομηχανικό, τουριστικό καί ἀγροτικό τομέα. Τό πρόγραμμα προτείνει στήν προκειμένη περίπτωση μέτρα ἐνθαρρύνσεως τῶν χρηματοδοτικῶν ὀργανισμῶν νά ἐπενδύουν διαθέσιμά τους σέ βραχυπρόθεσμα καί μακροπρόθεσμα κρατικά χρεόγραφα. Ἐπίσης προτείνεται ἡ συνεχῆς προσφορά κρατικῶν χρεογράφων μικρῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας, πού θά διατίθενται μέσω τῶν ταχυδρομικῶν ταμιευτηρίων πρὸς κινητοποίηση τῆς ἀποταμιεύσεως τῶν μικροεισοδηματιῶν.

Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Παρόλο ὅτι δέν ὑπάρχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα ἀπασχολήσεως, φαίνεται ὅτι ἀπό ποσοτικῆς πλευρᾶς τό ἐργατικό δυναμικό δέν εἶναι περιοριστικός παράγοντας γιά τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων ἀναπτύξεως. Τό ἐντονο μεταναστευτικό ρεῦμα κατά τά τελευταῖα χρόνια ἀποτελεῖ ἐνδειξη σοβαροῦ πλεονάσματος ἐργατικῶν χεριῶν. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιά τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων ἀναπτύξεως εἶναι ἡ χαμηλή ποιοτική στάθμη τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα. Ὁ πληθυσμός δέν μπορεῖ νά συμμετάσχει ἐνεργά στή διαδικασία ἀναπτύξεως τῆς χώρας, γιατί δέν εἶναι, ἀπό πλευρᾶς γενικῆς καί εἰδικῆς ἐκπαιδευτικῆς καταρτίσεως, σέ θέση νά ἀποκτᾷ καί νά αξιοποιεῖ τίς πληροφορίες πού τοῦ δίνει ἡ ἀγορά καί νά ἐφαρμόζει τίς σύγχρονες τεχνικές μεθόδους παραγωγῆς. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ χαμηλή αὐτή ποιοτική στάθμη τῶν φορέων τῆς ἀναπτύξεως ὀφείλεται στή μέχρι τώρα ἀνεπαρκῆ, ἀσυγχρόνιστη καί ἀτελή παιδεία. Γι' αὐτό τό λόγο τό πρόγραμμα ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἐκπαίδευση τοῦ πληθυσμοῦ, καί κυρίως ἡ ἐξειδίκευση τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν καί ἡ τεχνική καί ἐπαγγελματική ἐπιμόρφωση τῶν ἐπαγγελματιῶν καί δημοσίων ὑπαλλήλων, ἀποτελοῦν ἐπένδυση μεγάλης σπουδαιότητος στήν ὁποία δίνεται προτεραιότητα. Ἐπίσης τό πρόγραμμα ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ βελτίωση τῆς ποιο-

τικῆς στάθμης τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀποτελεῖ ἀποκλειστική σχεδόν ἀρμοδιότητα καί ἔργο τοῦ κράτους, καί ἐπομένως ὁ ρόλος του στόν τομέα τοῦτο εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας. Στά πλαίσια αὐτά τό πρόγραμμα προτείνει ριζικά μέτρα γιά τή βελτίωση τῆς γενικῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς τεχνικῆς καί ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καί γιά τήν προώθηση τῆς ἐφαρμοσμένης ἐπιστημονικῆς ἔρευνας (βλ. συγκεκριμένα μέτρα στό κεφάλαιο τοῦ προγράμματος «Ἐκπαίδευσις-Ἐπιστημονική ἔρευνα»). Παράλληλα, γιά τήν ἐφαρμογή τῶν μέτρων τούτων, τό πρόγραμμα προβλέπει ἐπενδύσεις ἐπταπλασίου ὕψους σέ σύγκριση μέ τή δεκαετία 1956-1965 καί αὔξηση τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν ἐκπαίδευσως μέ μέσο ἐτήσιο ρυθμό 4,2%.

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Σ' αὐτό τό ἄρθρο περιοριστήκαμε στήν παρουσίαση τοῦ ρόλου τοῦ κράτους γιά τήν ἄρση τῶν ὀργανωτικῶν ἐμποδίων στή λειτουργία τῆς ἀγορᾶς, τήν αὔξηση καί ἀναδιάρθρωση τῶν ἐπενδύσεων, τήν ἀνακατανομή τῶν ἀποταμιευτικῶν πόρων καί τή βελτίωση τῆς ποιοτικῆς στάθμης τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τό ἴδιο σημαντικός εἶναι ὁ ρόλος πού ἀναθέτει τό πρόγραμμα στό κράτος καί σέ ἄλλους τομεῖς, ὅπως εἶναι τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, ἡ διανομή τοῦ εἰσοδήματος καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπί μέρους τομέων τῆς οἰκονομίας. Ἴσως θά ἦταν χρήσιμη σέ μιά ἄλλη εὐκαιρία ἡ παρουσίαση τῆς κρατικῆς πολιτικῆς πού κατά τό πενταετές πρόγραμμα θά πρέπει νά ἀκολουθηθεῖ στους τομεῖς αὐτούς. Θά πρέπει, ὅμως, πρὶν τελειώσουμε τό ἄρθρο αὐτό νά ἀναφέρουμε ὅτι τό πρόγραμμα ἐπισημαίνει ιδιαίτερα τό γεγονός, ὅτι προϋπόθεση γιά τήν ἐπιτυχή συμμετοχή τοῦ κρατικοῦ φορέως στή διαδικασία τῆς ἀναπτύξεως εἶναι ἡ καλῶς ὀργανωμένη δημοσία διοίκηση. Ἡ ὑπαρξη καλῶς ὀργανωμένης διοικήσεως θά ἐξασφαλίσαι ταχύτητα καί εὐκαμψία στή λήψη καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων καί τῶν μέτρων παρεμβατισμοῦ τοῦ δημοσίου πού ἀπαιτοῦνται γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀγορᾶς καί τήν κλαδική, περιφερειακή καί διαχρονική κατανομή τῶν οἰκονομικῶν πόρων. Ἀποτελεῖ κοινή ἀναγνώριση ὅτι ὁ διοικητικός μηχανισμός στήν Ἑλλάδα εἶναι δύσκαμπτος καί πολύπλοκος, ὅτι ἐπικρατεῖ μεταξύ τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ ἔντονη γραφειοκρατική νοοτροπία καί ὅτι ἀκολουθοῦνται ἄχρηστες διατυπώσεις καί διαδικασίες κατά τή λήψη τῶν ἀποφάσεων. Οἱ κυριότεροι

λόγοι τῶν σοβαρῶν αὐτῶν ἀδυναμιῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως εἶναι ὁ ὑπέρμετρος διοικητικός συγκεντρωτισμός, ἡ ἔλλειψη σαφοῦς κατανομῆς τῶν διοικητικῶν ἀρμοδιοτήτων, ἡ ἔλλειψη σύγχρονων μέσων καί μεθόδων ὀργανώσεως τῆς διοικητικῆς ἐργασίας καί τέλος ἡ ἀνεπαρκῆς ἐκπαίδευση τοῦ προσωπικοῦ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Τό πρόγραμμα ἔχει ἐπίγνωση τῶν σοβαρῶν αὐτῶν ἀδυναμιῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως καί προτείνει σειρά μέτρων γιά τήν ἄρση τους (βλ. κεφάλαιο τοῦ προγράμματος «Ἡ Διοικητική Μεταρρύθμιση»). Μέ τά μέτρα αὐτά θά ἐξασφαλιστεῖ ταχύτητα στή λήψη καί ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων ἀπό τό κράτος, προσαρμοστικότητα στίς μεταβαλλόμενες ἀνάγκες καί συνθήκες καί, τέλος, ἐλαχιστοποίηση τοῦ κόστους διεξαγωγῆς τῆς διοικητικῆς ἐργασίας.